

Arkeologiska undersökningar av tre
medeltida gårdsplatser i norra
Västerbottens kustland, 2014-2015,
en sammanfattning

Av
Lars Liedgren

Silverbuseet
Rapport 74

Silvermuseet

Torget

938 31 Arjeplog

Tel: 0961-145 00

www.silvermuseet.se

© Silvermuseet

Tryck: Silvermuseet, Arjeplog 2017

Rapport Silvermuseet

ISSN 1101-2900

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-244-2014, 431-679-2015, 431-247-2014, 431-246-2014.
Institutionens dnr:	2014/001-28, 2015/002-3, 2014/001-27, 2014/001-29.
Finansiär:	Riksbankens Jubileumsfond.
Fornlämningsnummer:	Raä 343, Skellefteå sn, Raä 508 och 621; Löfvånger sn.
Kommun:	Skellefteå.
Socken:	Skellefteå och Löfvånger.
Landskap:	Västerbotten.
Län:	Västerbotten.
Fastigheter:	Raä 3423, Skellefteå sn, Degerbyn 2:4 och Degerbyn 14:1.; Raä 508, Löfvånger sn, Löfvångers-Böle 3:4; Raä 621, Löfvånger sn, Löfvångers-Böle 2:3 och 3:2
Typ av uppdrag:	Forskningsundersökningar, delundersökning av gårdsplats.
Datering och typ av datering:	1200-1500-tal, baserat på föremålsfynd och ¹⁴ C-dateringar.
Typ av fornlämning:	Husgrund, spismursrösen, röjningsrösen, gropanläggningar, avfallsansamlingar.
Antal fältdagar:	Raä 343, Skellefteå sn, 98 arbetsdagar (14/7-1/8, 1/10 2014 och 27/7-7/8 2015; Raä 508, Löfvånger sn, 12 arbetsdagar (4/8-22/8 och 1/10 2014) och Raä 621, Löfvånger sn, 48 arbetsdagar (4/8-22/8 och 1/10 2014).
Antal rapportdagar:	Raä 243, Skellefteå sn, 18 arbetsdagar 2014, 8,5 arbetsdagar 2015; Raä 508, Löfvånger sn, 5 arbetsdagar 2014; Raä 621, Löfvånger sn, 14 arbetsdagar, 2014.
Antal fyndhanteringsdagar:	Raä 243, Skellefteå sn, 12 arbetsdagar, 2014, 2 arbetsdagar, 2015; Raä 508, Löfvånger sn, 1 arbetsdag, 2014; Raä 621, Löfvånger sn, 9 arbetsdagar, 2014.
Undersökningsledare:	Lars Liedgren.
Rapportansvarig:	Lars Liedgren.
Deltagare:	Lars Liedgren, Petter Sandström, Pontus Johansson och Sofia Flinkfeldt.
Underkonsulter:	Inga.
Undersökt yta (m ²):	Raä 343 Skellefteå sn, 41+20 m ² ; Raä 508, Löfvånger sn, 10 m ² ; Raä 621, Löfvånger sn, 33 m ² .
M ö.h.:	15-30 m ö.h. Höjd på fixpunkt (20,00) avvägd med RTK
Koordinatsystem:	Lokalt med två punkter knutna till rikets nät med RTK (Sweref 99 TM).
Dokumentationshandlingar:	Digitala foton, ritningar samt beskrivningar av fornlämningar och undersökningar. Förvaras i Silvermuseets arkiv.
Digital dokumentation, programvaror etc.:	Endast digitala foton. Dessa förvaras i kommunal server samt kopieras årsvis på extern hårddisk.
Summa fyndmängd:	Raä 343, Skellefteå sn, 151 enheter; Raä 508, Löfvånger sn, 21 enheter; Raä 621, Löfvånger sn. Varje enhet ofta med flera fyndkategorier.
Tillvaratagna fynd:	Tegel, järknivar, matknivar, smidda järnspikar, del av lie, järnfragment, hästkosömmar, bleck, brons/kopparfragment, mungiga, del av benflöjt, fönsterglas, delar av vridkvarnar, väckare, mynt, brända och obrända ben, keramik, smidesslagg, pilspets av järn, flinta, glas. Jordprover, kolprover, prov på näver.
Antal digitala fotografier:	Raä 343, Skellefteå sn, 252 bilder; Raä 508, Löfvånger sn, 67 bilder; Raä 621, Löfvånger sn, 142 bilder.
Antal ritningar:	Raä 343, Skellefteå sn, 22 ritningar; Raä 508, Löfvånger sn, 2 ritningar; Raä 621, Löfvånger sn, 10 ritningar.

Publikationer och rapporter i projektet:

Johansson, M. 2015. *En analys av keramik från en senmedeltida gårdsplats i Skellefteå sn (Raä 343)*. Rapport, Stadsmuseet i Stockholm.

Liedgren, L. 2014a. *Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 343, Skellefteå sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014*. Silvermuseet, rapport 67.

Liedgren, L. 2014b. *Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 621, Löfvånger sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014*. Silvermuseet, rapport 68.

Liedgren, L. 2014c. *Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 508, Löfvånger sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014*. Silvermuseet, rapport 69.

Liedgren, L. 2015. *Arkeologisk undersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 343, Skellefteå sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2015*. Silvermuseet, Rapport 70.

Liedgren, L. & Bergman, I. 2015. Gustaf Hallströms utgrävning 1921 av en senmedeltida gård i Björby utanför Luleå i Norrbotten. *Fornvännen* 2015:184-00.

Liedgren, L. 2016. Degerbyn – en senmedeltida gårdsplats i Skellefteå. *Arkeologi i norr* 15:141-168.

Liedgren, L. & Ramqvist, P. H. 2017. Medeltida gårdar i Böle by, Löfvånger. *Arkeologi i norr* 16. Manuskript.

Vretemark, M. 2015a. *Osteologisk analys av djurben från Degerbyn, Raä 343, Skellefteå sn, Västerbotten*. Rapport, Västergötlands museum.

Vretemark, M. 2015b. *Osteologisk analys av benmaterial från arkeologisk undersökning 2015 i Degerbyn, Raä 343 i Skellefteå sn, Västerbotten*. Rapport, Västergötlands museum.

Vretemark, M. 2015c. *Osteologisk analys av djurben från Böle, Raä 508 och 621 i Löfvånger sn, Västerbotten*. Rapport, Västergötlands museum.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
2 Sammanfattning.....	3
3 Syfte.....	4
4 Inriktning och problemformuleringar.....	4.
5 Metod.....	4
6 Den agrara bebyggelsen.....	5
7 Beskrivning av de tre gårdsplatserna.....	5
8 Utgrävningarna.....	6
9 Resultat och diskussion.....	7
10 Referenser.....	10
11 Bilaga.....	12
11.1 Analyser.....	12
11.1.1 Osteologiska analyser.....	12
11.1.2 Analys av keramik från Raä 343 Skellefteå sn.....	14
11.1.3 ¹⁴ C-analyser.....	15
11.1.4 Ritningar.....	16
11.1.5 Bilder.....	22

1 Inledning

2011 erhöill Silvermuseet/INSARC forskningsmedel från Riksbankens Jubileumsfond. Projekttiden är sex år och avslutas under år 2017. Forskningsprogrammets målsättning är att klarlägga och belysa landskapsutnyttjande och samhällsförändring i norra Norrlands kustområden under en tidsperiod då kulturlandskapet formades av jägare, fiskare, renskötare och bönder, vars etniska och kulturella identiteter inte kan översättas i dagens etniska kartbild. I ett tvärvetenskapligt samarbete över de arkeologiska, historiska och ekologiska ämnesfälten studeras sociala och ekonomiska strukturer och inter-regionala relationer från 600- till 1900-tal, och relateras till sentida identitetsprocesser i norra Fennoskandia.

Undersökningsområdet har avgränsats till att omfatta gamla Västerbottens landskap, i stort sett motsvarande området nedom lappmarksgränsen inom Västerbottens och Norrbottens län. Insatsen kan indelas i ett antal delprojekt varav ett inriktas mot kustområdets agrara bebyggelse. Delprojektet kan vidare indelas i ekologiska och arkeologiska undersökningar.

Den dominerande uppfattningen angående den fasta agrara bebyggelsens etablering i norra Västerbotten och Norrbotten är att den startar efter Nöteborgsfreden, 1323. Här stöder man sig på historiska belägg men också på avsaknaden av arkeologiska belägg för fast agrar bebyggelse före denna tidpunkt.

Den första översikten över byarna i gamla Västerbotten får man genom Gustav Vasas jordebok från 1543. Här speglas en omfattande bebyggelse i kustlandet, bestående av över 2300 enheter (Nordlander 1990), sannolikt 10-15 000 invånare. Under 1600-talet framträder bebyggelsen på geometriska kartor.

Så vitt man kan se det i dag är 1600-talets gårdsplatser antingen bebyggda eller finns i åkermark och är således till största delen förstörda. Detta gäller även de biologiska arkiven i anslutning till de äldsta byarna (förstörda främst genom utdikningar).

Inom ramen för detta projekt har tre olika medeltida gårdsplatser delundersökts; Raä 508 och Raä 621, Lövånger sn och Raä 343, Skellefteå sn (fig. 1). En publicering av Gustaf Hallströms utgrävningar i Björnsbyn, Nederluleå sn, har också genomförts (Liedgren & Bergman 2015). På Raä 508, Lövånger sn, hade en mindre provundersökning genomförts 2003 av Lillian Rahtje 2003. I nedanstående görs en sammanfattning av de tre arkeologiska undersökningarna i Skellefteå och Lövånger socknar (Liedgren 2014a, 2014b, 2014c, 2015, 2016, Liedgren & Ramqvist 2017).

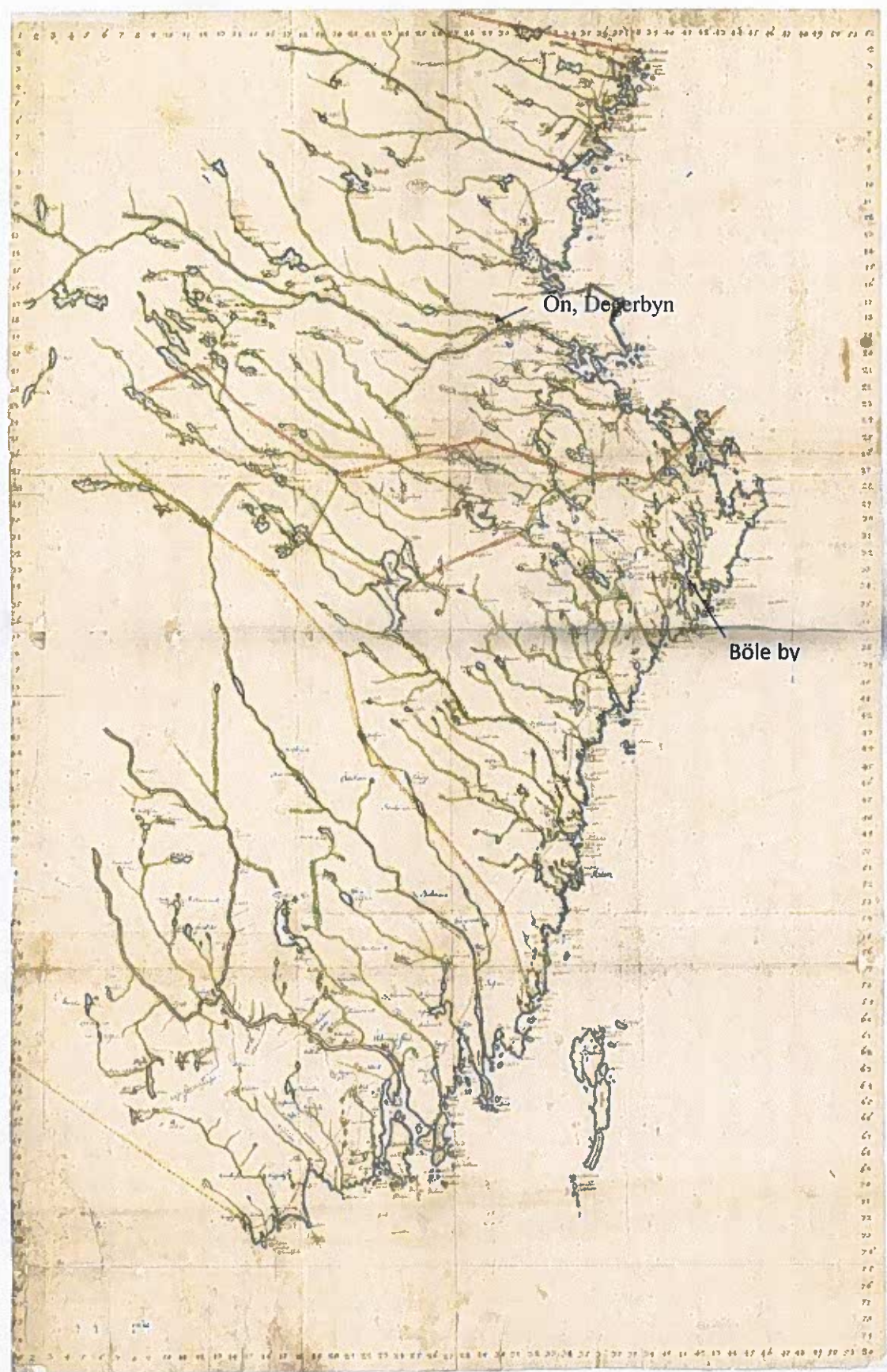

Fig. 1 Karta över Västerbotten med gårdsplatser 1666. Lantmäteriet, historiska kartor. På kartan är de undersökta gårdarna utmärkta.

2 Sammanfattning

Delundersökningar har genomförts på tre olika senmedeltida gårdsplatser i Skellefteå och Lövånger, totalt omfattande 104 m². Karteringar visar att gårdarna bestått av större och mindre bostadshus med spismurar. Husen på gården har inte varit arrangerade på samma regelbundna sätt som framträder på 1700-talets lantmäteriakter. På gårdsplatsen i Degerbyn påträffades några bitar fönsterglas som visar att man i någon mån haft glasade fönster åtminstone under 1500-talet. Förutom någon källargrund saknas spår av andra typer av byggnader som stall, fähus och förrådshus. Tegel har i tämligen stora mängder påträffats i husen, och även på gårdsplatserna i övrigt och det verkar som att man kanske redan på 1300-talet börjat tillverka tegel på gårdsnivå. Teglet har åtminstone använts till delar av eldstaden. Tegel hittades spritt inom gårdsplatserna ofta tillsammans med annat avfall. Avfallet verkar ha deponerats i närheten av bostadshuset. Den spridda förekomsten av tegel i samband med annat avfall antyder att det utgör material som lossnat från eldstaden och sopats ihop samt sedan kastats. I ett fall har tydliga belägg på brand påträffats i ett hus (husgrund 9A, Raä 343, Skellefteå sn).

Nästan inga fynd än från gårdarnas aktiva brukningstid har påträffats, t.ex. saknas helt fynd av kritpipor. Fyndmaterialet domineras av artefakter av järn. Vanligast är smidda spikar, hästkosömmar och järnknivar. Bland knivarna förekommer bruksknivar men även bordsknivar varav en med bevarat skaft av ben/horn. Ett fynd av en gjuten ändknopp i kopparlegering visar att en del knivar varit försedda med sådana. Sparsamt med slagg från smide har påträffats.

Älvsborgs lösen, 1571, visar att nästan alla gårdar under 1500-talet hade någon form av kopparkärl för att koka mat. Mycket få indikationer på sådana kärl har påträffats vid utgrävningarna, egentligen bara ett kopparfäste till en hank. Endast en av gårdsplatserna i Västerbotten, den i Degerbyn, visar att man använt köskkeramik. Keramiken består främst av yngre blyglaserat rödgoods med ett mindre antal skärvor av stengods.

Rödgodset har bestått av trefotsgrytor, skålar, supkoppar samt fat och skålar. Stengodset har utgjorts av importerade krus från norra Tyskland. Tre mynt har framkommit på två gårdsplatser: en klipping från början av 1520-talet (Raä 621) och två lågvalöriga mynt, från Johan III regeringstid (Raä 343). De sistnämnda med punsade hål som antyder att de varit upphängda som prydnader. Ett enstaka fragment av dryckesglas framkom i Degerbyn. På en gård i Böle (Raä 621) antyds hantverk bl. a. i form av klippta järnbleck som varit försinkade. I Böle påträffades också musikinstrument i form av en mungiga och delar av en trolig benflöjt. Ett udda fynd utgörs av en bit blått fönsterglas som antagits komma från Lövångers första kyrka. Ett annat märkvärdigt fynd är en liten bit hyttslag från samma gård.

På de tre gårdsplatserna hittades relativt rikligt med benfragment, främst brända ben. De obrända benen var i det stora hela i tämligen dåligt skick. Materialet domineras av nöt och får/get men med variationer mellan gårdarna. Till det kommer även en del svinben och enstaka hästtänder. På Raä 343, i Degerbyn, påträffades även ben av höna samt gnagspår efter hund. De vilda djuren på de undersökta gårdarna i Västerbotten utgör

endast en mindre andel. Liksom i Björnsbyn (Liedgren & Bergman 2015) påträffades en jaktpil av järn i det stora huset i Degerbyn men även en trolig s.k. väckare, som använts vid säljakt på Raä 621, i Böle. Påfallande är också att mycket få fiskben har återfunnits. De utgörs av enstaka ben av gädda, abborre, strömming och karpfisk. Fisk måste dock ha ätits i stora mängder eftersom kyrkan påbjöd att man skulle avstå från kött många av årets dagar.

De undersökta bosättningarna uppvisar olika storlekar på husen och skillnader i fyndmaterialen. Detta indikerar skillnader i de senmedeltida gårdarnas ekonomiska status i Västerbotten, ett förhållande som även kan noteras i Älvsborgs lösen 1571.

3 Syfte

Syftet med undersökningarna har varit att brett lyfta upp kunskapen om de medeltida gårdsplatserna inom Västerbotten och Norrbotten.

4 Inriktning och problemformuleringar

Undersökningarna har inriktats på agrara gårdsplatser som varit i stort sett intakta och inte berörts av senare tiders åverkan. Genom studier av lantmäteriakter har också sådana lokaler valts som var övergivna när de första kartorna upprättades. Undersökningarna har främst inriktats på att försöka få ett grepp om husgrunderna samt även det avfallsmaterial som efterlämnats på gårdsplatsen, inte minst viktigt har benmaterialet varit.

5 Metod

På varje lokal har en kartering av lämningarna genomförts samt beskrivningar av lämningarna. Karteringarna har gjorts med måttband utifrån lokala koordinatsystem. Några punkter i koordinatsystemet har bestämts med GPS med hög precision (i den mån det varit möjligt då tät vegetation utgör ett hinder). En godtycklig fixpunkt har valts på varje lokal där sedan höjden har avlästs med RTK. Både vad gäller koordinatsystem och höjd är bara de avlästa värdena från Raä 621, Lövånger sn, som är riktigt tillförlitliga.

På alla lokaler har gårdsytorna avsökts med metalldetektor där utslagen markerats på karteringarna. Vad gäller Raä 343, Skellefteå sn har vartannat utslag kontrollerats, vad gäller gårdsplatserna i Böle har alla utslag med metalldetektor kontrollerats.

Vad gäller de undersökta ytorna i byggnadskonstruktioner har schakt dragits genom de centrala delarna. Dessa ytor har i regel undersökts i godtyckliga lager benämnda rensningsnivåer (Rn). Ytorna har fotograferats och beskrivits för undersökningarna. Sedan har ritningar, avvägningar, beskrivningar samt fotografering genomförts för varje nivå. Profiler har ritats genom alla anläggningar.

För att få ett grepp om avfallet, som förekommer på gårdsplatserna, har meterrutor utanför husgrunderna undersökts. Dessa har delvis valts med utgångspunkt i förekomst av mörkfärgad jord med rikliga förekomster av brända och obrända ben.

6 Den agrara bebyggelsen

Det är oklart när den fasta agrara bebyggelsen etablerades i Västerbotten och Norrbotten. Redan under yngre bronsålder finns indikationer på agrar bebyggelse med stolpburna hus (Lindqvist & Granholm 2016). Klara indikationer på fast agrar bebyggelse under folkvandringstid indikeras av pollenanalyser (Josefsson et al. 2016). I dag har den tidigare tolkningen av begreppet rökar i Erik av Pommerns skattebok från 1413 (Sundström 1974, Tegengren 2015) omtolkats. Tidigare har man antagit att rökarna motsvarade gårdar men uppenbarligen är det istället skatteenhet om fyra bönder (Tegengren 2015:208). Man kan med utgångspunkt i detta komma till slutsatsen att antalet gårdar var ungefär lika på 1530-talet som 1413. Tegengren (2015) visar också att sockenbildningen troligen var klar 1335. I Gustav Vasas jordebok över Västerbotten, från 1543, upptas 2333 skattlagda gårdar (Nordlander 1990). Huvudparten av dessa gårdar var belägna inom ett några mil från kusten i anslutning till sedimentmarkerna vid älvar och vid sjöar.

7 Beskrivning av de tre gårdsplatserna

Två av de undersökta gårdsplatserna är belägna i Böle by (Raä 508 och Raä 621), i Bölesviken, några kilometer öster om Lövångers kyrka. Byn låg under senmedeltiden i en skyddad havsvik. Den ena lokalen (Raä 508) upptäcktes redan på 1950-talet och registrerades i FMIS i början av 1990-talet. Den är belägen nära Bölesviken på en sluttande beskogad avsats nedom Brattåkersberget och NV om Brattåkern. Brattåkern finns med på den första lantmäteriakten för Böle by, 1713. Fornlämningen utgörs av en oregelbunden åkeryta med tillhörande röjningsrösen och två små husgrunder i NÖ kanten av åkerytan (fig. 2). Åkerytan består av mörk kulturfärgad jord rikligt beväxt med örter som antyder kulturpåverkad mark. Rathje genomförde en mindre provundersökning här 2002 (Rathje 2003, 2005), som omfattade schakt genom spismursrösen i de två husgrunderna (1-2) och genom ett röjningsröse (4).

Den andra gårdsplatsen är belägen ett par hundra meter NÖ om Raä 508. Den upptäcktes 2013 av undertecknad tillsammans med Per Ramqvist, försommaren 2013. Den är belägen på ett flackt kön ovanför Brattåkern. Inom ett 160 x 20-40 m stort område är ett 20-tal röjningsrösen, två husgrunder, ett spismursröse och en källargrund (fig. 3). Ingen bebyggelse är dokumenterad här på lantmäteriakterna. Däremot visar 1785 års avvitringskarta en torpbebyggelse en bit bort.

Den tredje gårdsplatsen är belägen i Degerbyn, Raä 343, Skellefteå socken. Den går under namnet "Ön". Älvsborgs lösen 1571 redovisar en "Nils i Ön" som innehade 15 mark koppar, 3 kor och 4 getter. Gården var under slutet av 1500-talet på tydlig nedgång jämfört med dess första hälft och verkar vara övergiven 1602 (Lundström

1985: 41ff). En geometrisk karta från 1699, visar att då brukas fortfarande åkrar vid den forna bosättningen. Namnet Ön har sannolikt tillkommit genom att området utgörs av en förhöjning (25-30 m öh) som i söder är omfluten av Ängsbäcken (Ö-bäcken, 1763) och i norr begränsad av sankmark. Det har således inte rört sig om en ö i egentlig mening vid bosättningstiden.

Gårdsplatsen påträffades 1979 av Ulf Lundström och kom att införas i fornlämningsregistret 1983. Inventeringsboken från 1983 upptar en husgrund, fem förhöjningar och en grop. Platsen karterades 2013 inom ramen för projektet. Inom ett 58 x 40 m stort område (N-S) är: en stor husgrund, fyra spismursrösen samt ett antal mer eller mindre tydliga gropar. I samband med husgrundens norra långsida är en grop som tolkats som en täktgrop (fig. 4).

8 Utgrävningarna

Totalt undersöktes 104 m² på de tre gårdsplatserna, varav 10 m² på Raä 508, 33 m² på Raä 621 båda Lövånger sn och 61 m² på Raä 343, Skellefteå sn.

Utgrävningarna på Raä 508 koncentrerades till den omrörda åkermarken nedom husen och en avfallsplats (fig. 2, bild 8). Totalt undersöktes 10 m². Metalldetektoravsökningen vidare på ett drygt 30-tal utslag utanför anläggningarna som koncentrerades till ett ca 22 x 17 m stort område nedom husen, främst bestående av järnfragment, spikar, hästkosömmar samt tegelbitar. Därtill kommer en oval löparsten samt en mungiga. I en avfallsansamling påträffades rikligt med främst brända ben. Utgrävningarna visade att det kulturfärgade lagret var varierande, 0,04-0,25 m tjockt. Inga spår efter plöjning kunde iakttagas i botten av rutorna. Dateringarna på denna gårdsplats fördelar sig från 1200-tal till 1400-tal.

Utgrävningarna av Raä 621 koncentrerades till ett 2 m brett och 8 m långt schakt genom husgrund 2 samt 17 meterrutor utanför grunderna (fig. 3, bild 7). Det senare inriktades på ytor med avfall. Vid lokalisering av mörkfärgade områden med rikliga förekomster av främst ben, användes jordsond.

Husgrund 2 var rektangulär 9,5 x 7,5-8 m stor med uppbyggda kanter och med delvis synlig vall och stenskoning. I dess N hörn var ett markerat spismursröse. Schaktet genom grunden visade på tämligen rikliga förekomster av tegelbitar, främst i samband med spismursröset samt ett fåtal fynd av brända och obrända ben. Övrigt fyndmaterial var också sparsamt men en nött fingerring av kopparlegering och en harpunliknande järnspets som tolkats som en väckare använd vid säljakt. Av huset påträffades inga organiska rester. Huset, som gav ett utstädat intryck, har inte brunnit utan troligen flyttats från platsen.

Metalldetektorundersökningen visade på ett 30-tal utslag i anslutning till husen. Fyra olika områden med mörkfärgad jord och avfall kunde lokaliseras. Här framkom huvuddelen av fynden på Raä 621. En stor del utgörs av större och mindre bitar av tegel, brända och obrända ben, järnspikar och klippta metallbleck. Dessutom påträffades ett

mynt i form av en klipping från Gustav Vasas tid som riksföreståndare. ¹⁴C-dateringarna från gårdsplatsen sprider sig från 1400-talet till 1600-talet.

Utgrävningarna av Raä 343 koncentrerades till ett 8 x 2 m stort schakt genom breddaxeln på husgrund 9. Ett schakt, 1 m brett, drogs också genom en gropanläggning. I övrigt undersöktes 34 meterrutor spridda över gårdsplatsen (fig. 4). I några fall, med rikliga fyndförekomster, utvidgades undersökningsytorna. Inom gårdsplatsen, men utanför anläggningarna, visade metalldetektoravsökningarna på över 250 utslag. Av dessa kontrollerades ca 50 %.

Husgrunden, som är 18 x 7,6 m stor, markeras av uppbyggda terrasskanter, delvis stenskodda samt med antydda vallar. I husgrunden förekom rikligt med kol och sot samt även större och mindre tegelbitar (bild 1). I samband med ett spismursröse framkom en kolad stock och en bit av ett eldstadsfundament bestående av lagda flata stenar. Inga övriga organiska rester efter huset påträffades. I mitten av det upptagna schaktet var en grop igenfylld med liknande material som i övrigt i grunden. Inom den upptagna ytan framkom keramikskärvor (fig. 8-10), bruksknivar, bordsknivar, pilspets (bild 3), två lågvalöriga mynt med punsade hål samt brända och obrända ben. Den rikliga förekomsten av kol/sot antyder att huset brunnit.

Utgrävningen av den avlånga gropen, 4,8 x 2,4 m stor, visade att den varit 2 m bred och intill 1,1 m djup (räknat från toppen av vallarna). Gropen var fylld av kraftigt eldpåverkad främst större sten, som föll i stycken när de togs upp ur gropen (bild 4). I övrigt förekom kulturfärgad jord, tegelbitar, näver samt en del av en vridkvarn. Ytterligare en gropanläggning påträffades i samband med meterrutorna. Den var 1,3 x 1 m stor och 0,6 m djup. Den var fylld med kulturfärgad jord och rikligt med små skörbrända och skärviga stenar.

I meterrutorna utanför anläggningarna påträffades varierande mängder tegelbitar, kol, smidesslagg (bild 2), brända och obrända ben, samt metallföremål och metallfragment. I en ruta framkom en nål av kopparlegering. Av recenta fynd fanns endast stängseltråd och löspatroner efter någon militärövning. Dateringarna från gårdsplatsen sprider sig från 1200-talet till 1600-talet.

9 Resultat och diskussion

De hus som markeras på gårdsplatserna är boningshus med spismursrösen. De två utgrävda visar på tydliga grunderingar med stenskoningar och antydda vallar i vissa delar. Dock kan man konstatera att de flesta hus, som markeras av spismursrösen, saknar tydliga grunder. I de större husen har eldstäderna varit anlagda i långsidorna medan mindre hus haft eldstäder i ett av hörnen. Grunderna varierar mellan 6 x 4 till 18 x 7,5-8 m (fig. 5). Väldigt lite material från huskonstruktionerna har påträffats. I materialet indikeras timrade hus med mullbänkar. Förslag till utformning visas av fig. 6-7. Eldstäderna har bestått av natursten samt delvis av lokalt producerat tegel sammanfogat av lerbruk. I det stora huset i Degerbyn påträffades delar av ett

eldstadsfundament med lagda flata stenar. Teglet varierar i dimension där ett antal bitar uppvisar avtryck efter kluvet virke, växtrester och avstrykning (bild 1). Ingen hel tegelbit har påträffats vilket troligen antyder att konstruktionerna rivits och att hela bitar återanvänts. Uppenbarligen har teglet stöpts i formar av kluvet virke och sedan fått torka på marken. Från Degerbyn finns också någon bit där vinkeln avviker från 90 grader. Inte sällan syns sintring på ena kortsidan vilket bör betyda att den ytan var vänd inåt mot eldstaden. Det stora huset i Degerbyn hade en ca 2,4 x 2 m stor (synlig del) och intill 1,05 m djup grop i vad som tolkats som köksdelen. Möjligen har den utgjort en källare men kan också härröra från en äldre konstruktion på den platsen. I Degerbyn liksom i Björnsbyn, Nederluleå sn (Liedgren och Bergman 2015) påträffades ett mindre antal bitar av fönsterglas vilket innebär att de husen åtminstone haft något glasat fönster. Den övre gårdsplatsen i Böle hade lämningar efter en fristående källare (fig. 5:4) liksom även gården i Björnsbyn (Liedgren & Bergman 2015). Den igenfyllda gropen (A 12) i Degerbyn (bild 4, fig. 4) kan möjligen också ha utgjort en källare från början.

Övriga byggnader, som man kan anta förekommit på gårdarna, saknas spår av. Likaså saknas lämningar efter brunnar. Jorden på gårdsplatserna verkar inom områden kraftigt omrörd, troligen genom tramp av kreatur under våta förhållanden. En del av det avfall som producerades på gårdarna dumpades på lämpliga ställen i samband med husen, innehållande främst: tegelbitar, kol/sot samt brända och obrända ben. Åtminstone delvis verkar materialet härröra från utrensning av eldstäderna. Uppenbarligen har eldningen gjort att tegel och bitar av stenar med tiden lossnat och rensats bort. Eldstäderna måste således ha varit i behov av reparation relativt ofta.

De gårdsplatser som undersökts kan ha använts under en längre tid, dvs. grunderna har inte varit samtida. Oavsett det, saknas tydlig planläggning till ett ordnat gårdstun som kan ses på lantmäteriakterna från 1700-talets Västerbotten.

En viktig del i gårdarnas ekonomi var odling av korn. I Degerbyn påträffades två bitar av uttjänta vridkvarnar (bild 6). De fragmenten indikerar diametrar på 0,65-0,7 m. I närheten av Ön hade Stämningssgården fem skvaltkvarnar vid Klintforsån redan på 1540-talet (Lundström 2004:313). Under 1500-talet bör således säden ha malts där. Vad gäller Raä 508 i Böle finns uppgifter om att delar av en "handkvarn" påträffats här men är nu förkommen (Rathje 2005:368).

Benmaterial

Benmaterialet domineras av brända ben medan antalet bestämningar domineras av obrända ben. De obrända benen är till övervägande del av dålig kvalitet. Orsaken är troligen dels att de kokats och att jorden i dessa delar av Sverige är sur.

Husdjur

De viktigaste tamdjuren var kor och får/getter (tabell 1-3). Älvsborgs lösen 1571 visar Västerbottensgården hade sex kor i genomsnitt. Till det kom vanligen kvigor och tjurkalvar, får/getter, grisar, stutar och/eller hästar, men innehavet varierade från gård

till gård och mellan socknarna. Variationen mellan gårdar syns även i de osteologiska analyserna. Får/get dominerar Raä 508 medan nöt dominerar i Skellefteå. Bland tamdjuren har också ben av höna identifierats samt indirekt hund genom gnagspår. De tamdjur som gårdarna hade var väldigt småväxta, troligen främst pga. bristfällig kost under uppväxttiden.

Vilda djur

De vilda djuren verkar ha haft en begränsad betydelse på de undersökta gårdarna i Västerbotten, även om redskap från jakt påträffats (tabell 1-2, 4). Dock kan man konstatera att en del gårdar uppenbarligen åt mycket vilt. I Björnsbyn, i Norrbotten, upptar de vilda djuren 27 % av de bestämda benen. Materialet här domineras av säl där uppenbarligen hela sälkroppar tagits till gården. Sälens räknades under senmedeltiden som fisk och kunde ätas under årets många fastedagar. Höga värden för vilda djur, närmare 30 %, har även noterats i handelsplatsen vid Kyrkbyn i Piteå (Backe 1995). Här hade säl och vild fågel en stor plats, det senare med en tydlig dominans av tjäder.

Vid undersökningarna i har 3 mm såll använts. Trots detta har mycket få fiskben påträffats, ett förhållande som känns igen från Björnsbyn (Liedgren & Bergman 2015) och andra senmedeltida lokaler i Norrbotten (Backe 1995, Vretemark 1995). Förhållandet är märkligt eftersom varje person under denna tidsperiod bör ha ätit 100-tals kilo fisk under året. Fiskavfallet har uppenbarligen inte hamnat och bevarats inom gårdsplatsen. Bland fisk har gädda, abborre, karpfisk och strömming noterats (Tabell 2, 4).

Fynd

I fyndmaterialet dominerar järnfragmenten vanligen delar eller hela smidda spikar. I begränsad omfattning har smidesslagg påträffats som visar att järnet åtminstone i någon mån bearbetats inom gårdarna. För de senmedeltida gårdarna har kärnl av kopparlegeringar varit viktiga för matlagning. Nästan alla gårdar under 1500-talet hade någon form av kopparkärnl. Vid utgrävningarna har endast en kopparkärnl från ett hankfäste till en kittel/gryta påträffats. Vid utgrävningarna av Raä 343 påträffades ett 20-tal keramikskärvor av blyglaserat yngre rödgods men även stengods. Rödgodset härstammar från trefotsgrutor, skålar och fat. Stengodset har utgjorts av dryckeskrus av s.k. "Siegburgtyp", dvs. tillverkats i norra Tyskland. Gårdarna i Böle saknar inslag av keramik. Liknande typer av keramik som i Degerbyn har påträffats vid utgrävningar i Norrbotten och på andra platser i Norrland (Grundberg 2006:176 ff.). Sammansättningen liknar det som vanligen påträffas vid stadsgrävningar. Från samma gårdsplats kommer en liten bit av dricksglas, ett förhållandevis ovanligt fynd i dessa trakter men ganska vanligt i fyndmaterialet från Kyrkbyn (Wallerström 1995:53 f.).

Älvsborgs lösen visar att det var tämligen stora skillnader mellan gårdarna på 1500-talet. De rikare gårdarna hade ett överflöd av både tamdjur och metaller. Dessa innehades av dels kyrkoherdarna och dels de gårdar som var involverade i handeln, främst landsköpmän. Sådana gårdar kunde ha många kor, får och getter. Gårdarna i Böle

framträder som tillhöriga det lägre skiktet, närmast jämförbara med torpare medan den i Degerbyn och den undersökta gården i Björnsbyn kan ha tillhört det övre skiktet. I den senare byn finns både landsköpmän och birkarlar dokumenterade under 1500-talet.

Dateringar

Totalt har 12 ¹⁴C-dateringar gjorts från gårdsplatserna inom ramen för projektet (tabell 6). Utgångspunkt för dateringarna har varit ben från idisslare och gris för att minska egenålder i det daterade materialet. I ett fall har också näver daterats. Av gårdarna i Böle verkar Raä 508 i sin helhet tillhöra senmedeltid, främst 1300-1400-tal medan bebyggelsen på Raä 621 verkar nyttjas under 1400-1500-talet. Bebyggelsen i Degerbyn fick ett oväntat stort tidsdjup med nedslag från 1200-talet till troligen början av 1600-talet. Det senare antyds av en datering från en med avfall igenfylld avlång grop på Ön. Mot botten av den gropen påträffades näverbitar som daterats till 1200-talet (2 sdv). Detta antyder att gården på Ön bebos redan då. Dateringarna från Degerbyn visar också att de påträffade artefakterna inte kan visa tidsdjupet på en gårdsplats. Fyndmaterialet i sig ger oprecisa dateringar och domineras av fynd främst från 1500-talet.

10 Referenser

- Backe, M. 1995. Osteologisk analys av benmaterial från G:a Kyrkbyn. I: *Norrbottnen, Sverige och medeltiden. Problem kring makt och bosättning i en europeisk periferi*. Del 2. Lund Studies in Medieval Archaeology 15:2. Stockholm.
- Grundberg, L. 2006. *Medeltid i centrum. Europisering, historieskrivning och kulturarvsbruk i norrländska kulturmiljöer*. Studia Archaeologica Umensis 20. Umeå.
- Johansson, M. 2015. *En analys av keramik från en senmedeltida gårdsplats i Skellefteå sn (Raä 343)*. Rapport Stadsmuseet i Stockholm.
- Josefsson, t., Hörnberg, G., Liedgren, L., Bergman, I. 2016. Cereal cultivation from the Iron Age to historical times: evidence from inland and coastal settlements in northernmost Fennoscandia. *Veget. Hist. Archaeobot.* DOI 10.1007/s00334-016-0586-7.
- Liedgren, L. 2014a. *Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 343, Skellefteå sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014*. Silvermuseet, rapport 67.
- Liedgren, L. 2014b. *Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 621, Lövsånger sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014*. Silvermuseet, rapport 68.
- Liedgren, L. 2014c. *Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 508, Lövsånger sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014*. Silvermuseet, rapport 69.
- Liedgren, L. 2015. *Arkeologisk undersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 343, Skellefteå sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2015*. Silvermuseet, Rapport 70.

- Liedgren, L. 2016. Ön i Degerbyn – en medeltida gårdsplats i Skellefteå. *Arkeologi i norr* 15:141-168.
- Liedgren, L. & Bergman, I. 2015. Gustaf Hallströms utgrävning 1921 av en senmedeltida gård i Björsbyn utanför Luleå i Norrbotten. *Fornvännen* 2015:184-200.
- Liedgren, L. & Ramqvist, P. H. 2017. Medeltida gårdar i Böle by, Lövänger. *Arkeologi i norr* 16.
- Lindqvist, A.-K. & Granholm, N. 2016. Stolpbyggda hus vid Umeälvens mynning. Den yngre bronsåldern i ny skepnad. *Arkeologi i norr* 15:37-62.
- Lundström, U. 1985. *Degerbyn från forntid till nutid*. Skellefteå.
- Lundström, U. 2004. *Bönder och gårdar i Skellefteå socken 1539-1650*. Skrifter från forskningsprogrammet kulturgräns norr 3.
- Nordlander, J. 1990 [1892-1905]. *Norrländska samlingar*. Första serien 1-6. Umeå.
- Rathje, L. 2003. *Provundersökning av fornlämning 508 i Böle, 3:4, Lövänger socken, Västerbottens län*. Rapport, Arkeologiska institutionen för arkeologi, Umeå universitet. Umark 29. Umeå.
- Rathje, L. 2005. Övergången mellan vikingatid och medeltid längs västerbottenskusten. *En lång historia... Festskrift till Evert Baudou på 80-årsdagen*. *Archaeology and Environment* 19:363-375. Umeå.
- Sundström, H. 1974. Bebyggelseutvecklingen i Övre Norrland under senmedeltiden. *Scandia*. Vol. 2:192-305.
- Tegengren, G. 2015. *Sverige och Nordlanden. Förvaltning och nordlig expansion 1250-1550*. Umeå.
- Vretemark, M. 1995. Analys av benmaterial från Kyrkudden. I: *Norrbotten, Sverige och medeltiden. Problem kring makt och bosättning i en europeisk periferi*. *Lund Studies in Medieval Archaeology* 15:2.
- Vretemark, M. 2015a. *Osteologisk analys av djurben från Degerbyn, Raä 343, Skellefteå sn, Västerbotten*. Rapport, Västergötlands museum.
- Vretemark, M. 2015b. *Osteologisk analys av benmaterial från arkeologisk undersökning 2015 i Degerbyn, Raä 343 i Skellefteå sn, Västerbotten*. Rapport, Västergötlands museum.
- Vretemark, M. 2015c. *Osteologisk analys av djurben från Böle, Raä 508 och 621 i Lövänger sn, Västerbotten*. Rapport, Västergötlands museum.
- Wallerström, T. 1995. *Norrbotten, Sverige och medeltiden. Problem kring makt och bosättning i en europeisk periferi*. Del II. *Lund Studies in Medieval Archaeology* 15:2. Stockholm.

11 Bilaga

11.1 Analyser

11.1.1 Osteologiska analyser

Tabell 1 RAÄ 508, Lövånger sn, 2014. Antal identifierade benfragment per art och benslag. Efter Vretemark 2015c.

	Nöt	Får/get	Get	Svin	Säl	Andfågel
Kranium	2	2				
Underkäke	1	5				
Tand	12	1				
Kota	1	8				
Revben	3	6				
Korsben						1
Överarmsben		3				
Strål-/armbågsben		6				
Handrotsben		1				
Mellanhandsben		3			1	
Lårben		2				
Skenben		5				
Fotrotsben		1				
Mellanfotsben		8	2			
Metapodier	1	3				
Falanger	1	1		1		
Klöv		1				
SUMMA	21	56	2	1	1	1

Tabell 2 RAÄ 621, Lövånger sn, 2014. Antal identifierade benfragment per art och benslag.

	Nöt	Får/ get	Får	Get	Svin	Häst	Säl	Hare	Gädda	Abborre
Kranium	24	28	3	4	4		3			1
Underkäke	42	32		3	5					
Tand	131	304		1	19	1				
Tungben	3									
Kota	18	31			1		3			
Korsben					2					
Revben	40	40			1				1	
Skulderblad	17	8						1		
Överarmsben	15	25			6					
Strålben	10	25								
Armbågsben	1	6					1			
Handrotsben	4	4			1					
Mellanhandsben	23	10	1	2						
Höftben	5	9			3					
Lårben	20	6					2			
Skenben	40	39			3					
Malleolus	1									
Fotrotsben	8	15			3			1		
Mellanfotsben	10	9	3	1						
Metapodier	2	3			1					
Falanger	10	5						2		

Klöv	3	2								
SUMMA	427	601	7	11	49	1	9	4	1	1

Tabell 3 Tama djur, bestämda fragm., Raä 343, Skellefteå sn, 2014-2015 (2015 års bestämningar efter +). Efter Vretemark 2015a-b.

	Nöt	Häst	Får	Get	Får/get	Svin	Höns
Kranium	9+11				12+2	11+6	
Horn							
Underkäke	17+6				2+1	4+11	
Tand	42+28				30+3	15+8	
Tungben	+1						
Kota	9+5				16+4	2	
Revben	31+6				49+4	4+1	
Skulderblad	7+3				2+4	2	
Furcula							+1
Överarmsben	10+5				10+5	1+1	
Strål-/armbågsben	7+5	1			19+3	3+1	
Handrotsben	1						
Mellanhandsben	6+1		2+1	+1	7+6		
Höftben	4+4				7+1	1	
Lårben	9+1				2+1	5+1	
Skenben	22+9	1			27+8	+3	+2
Fotrotsben	7+1				1+2	1+1	
Mellanfotsben	3+1	1	+1	2	8+5	+1	
Metapodier	1+1				4+1	1+1	
Falanger	4+1				+3	+2	
Klöv	1				1	3	
Summa 2014, 2015	190+89	3	2+2	2+1	197+53	53+37	+3
Total summa	279	3	4	3	250	90	3

Tabell 4 Vilda djur, bestämda fragm., Raä 343, Skellefteå sn, 2014-2015 (2015 års bestämningar efter +). Efter Vretemark 2015a-b.

	Säl	Ren	Hare	Räv	Tjäder	Gås	And-fågel	Fågel obest.	Strömming	Abborre	Gädda	Karpfisk
Kranium										+1	1	+3
Dentale											+1	
Horn		2+1										
Kota			+2						+1		1	
Revben			+3									
Korpen												
Överarmsben	+1		+2		1+1	+1		+3				
Strål-/armbågsben				2								
Handrotsben	+1											
Mellanhandsben	+1		1									
Fotrotsben	1											
Mellanfotsben	1											
Metapodier	+2											
Falanger												
Falang/digit							+1					
Rörben								+8				
Summa 2014, 2015	2+5	2+1	1+7	2	1+1	+1	+1	+11	+1	+1	2+1	+3
Total summa	7	3	8	2	2	1	1	11	1	1	3	3

Tabell 5 Bestämda keramikkrävor, Raä 343, Skellefteå sn. Efter Johansson, 2015.

Fnr ¹	Kärlform	Del	Godstyp	Datering	Glasyr	Färg	Föremål, anm.	Fyndkontext	Ant. fragm.
1	Trebensgryta?	Buk	Yngre rödgods?	1500-1600-tal	Spiälkad, insida saknas, utsida drejfaror	-	-	Anl 9A, Rn 1, ruta 200/396	2
2	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	Utsida drejfaror, sotig	Anl 9A, Rn 1, ruta 202/395	1
3	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	Utsida drejfaror	Anl 9A, Rn 1, ruta 202/396	1
4	Skål	Hänc.	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. utv.	Brun	-	Anl 9A, Rn 1, ruta 202/396	1
5	Fat	Brätte, buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun gul	Vitlerdekor	Anl 9A, Rn 1, ruta 204/395	1
6	Krus	Myn.	Stengods - Siegburg	ca 1375-1525	Drejfaror	-	-	Anl 9A, Rn 2, ruta 203/396	1
7	Krus	Hals, buk	Stengods - Siegburg	ca 1375-1525	Drejfaror	-	-	Anl 9A, Rn 2, ruta 204/396	1
8	Fat	Myn., brätte	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun gul	Vitlerdekor	Anl 9A, Rn 2, ruta 200/396	3
9	Skål	Myn.	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	-	Anl 9A, Rn 2, ruta 202/396	3
10	Lera?	-	-	-	-	-	-	Anl 9A, Rn 2, ruta 207/395	1
11	Fat	Brätte, buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun gul	Vitlerdekor	Anl 9A, Rn 2, ruta 205/396	1
12	Trebensgryta	Buk, botten	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	Utsida sotig	Anl 9A, Rn 2, ruta 203/398	1
13	Trebensgryta	Myn., buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv. och utv.	Brun	Utsida drejfaror, sotig	Anl 9A, Rn 2, ruta 203/398	2
14	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. utv.	Brun	Utsida drejfaror, sotig	Anl 9A, Rn 2, ruta 206/395	1
15	Skål	Myn.	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl.	Brun	All glasyr nästan borta, utsida drejfaror	Ruta 220/384	1
16	Skål/fat	Bot.	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	Troligen brandskadad	Ruta 210/404	1
17	Skål	Hänc	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. utv.	Brun	-	Ruta 210/399	1
18	Fat	Brätte, buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun gul	Vitlerdekor	Ruta 215/399	5
19	Trebensgryta	Myn.	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	Troligen brandskadad	Anl 9A, Rn 3, ruta 203/395	1
20	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	Utsida drejfaror, sotig	Anl 9A, Rn 4, ruta 203/396	1
21	Trebensgryta	Buk	Yngre rödgods	1500-1600-tal	Blygl. inv.	Brun	Utsida drejfaror, troligen brandskadad	Anl 9A, avtörning, ruta 200/396	1

Fyndnummer åsatta vid genomgång av keramiken

11.1.3 ¹⁴C-analyserTabell 6 ¹⁴C-dateringar, Raä 343, Skellefteå sn samt Raä 508 och 621,

Raä nr	Socken	By	Anläggning/yta /meterruta	Lab. nr	Material ¹	Ålder BP	δ ¹³ C (‰) VPDB	Kalibrerad ålder, (2σ)	Ålders-spänn
343	Skellefteå	Degerbyn	Husgrund 9, vid spismursröse	Ua-50951	Brända ben	266±30	-27,5	1516-1960	444
343	Skellefteå	Degerbyn	Husgrund 9, gropanl. 1	Beta 422233	Obr. ben, färtand från underkäke, 1-1,5 år gammal	590	-22,4	1285-1400	115
343	Skellefteå	Degerbyn	Yta C	Ua-50952	Brända ben	410±33	-26,7	1420-1630	210
343	Skellefteå	Degerbyn	Yta D	Ua-50953	Obr. ben	304±29	-23,2	1480-1650	170
343	Skellefteå	Degerbyn	Yta B	Ua-50953	Obr. ben, svintand	279±30	-22,6	1490-1800	310
343	Skellefteå	Degerbyn	Gropanl. 2	Beta 422234	Obr. ben, tand ungggris	340±30	-23,2	1445-1635	190
343	Skellefteå	Degerbyn	Anl. 12	Beta 422235	Näver	810	-28,7	1225-1285	60
621	Lövånger	Böle	Yta A	Ua-50947	Br ben, idisslare	413±28	-27,1	1430-1620	190
621	Lövånger	Böle	Yta B	Ua-50948	Br ben, idisslare	290±30	-17,2	1490-1670	180
621	Lövånger	Böle	Yta C	Ua-50949	Br ben, får/get	496±29	-27,5	1400-1450	50
621	Lövånger	Böle	Yta D	Ua-50950	Obr ben	364±29	25,4	1440-1640	200
508	Lövånger	Böle	Yta A	Ua-50946	Br ben, idisslare	457±30	-26,3	1410-1450	40
508 ²	Lövånger	Böle	Hg 1	Ua-20462	Kol	605±35	Ingen uppgift	1290-1410	120
508 ²	Lövånger	Böle	Hg 2	Ua-20463	Kol	610±35	Ingen uppgift	1290-1410	120
508 ²	Lövånger	Böle	Röjningsröse, markyta	Ua-20464	Kol	760±40	Ingen uppgift	1180-1300	120

AMS-dateringar utförda av Ångströmlaboratoriet samt Beta Analytic.

¹ När inget annat anges vad gäller härkomst kommer benen från idisslare eller gris.² Dateringar efter Rahije 2003.

Raä 508, Böle by, Lövånger sn
Kartering av L. Liedgren och M. Johansson

11.1.4 Ritningar

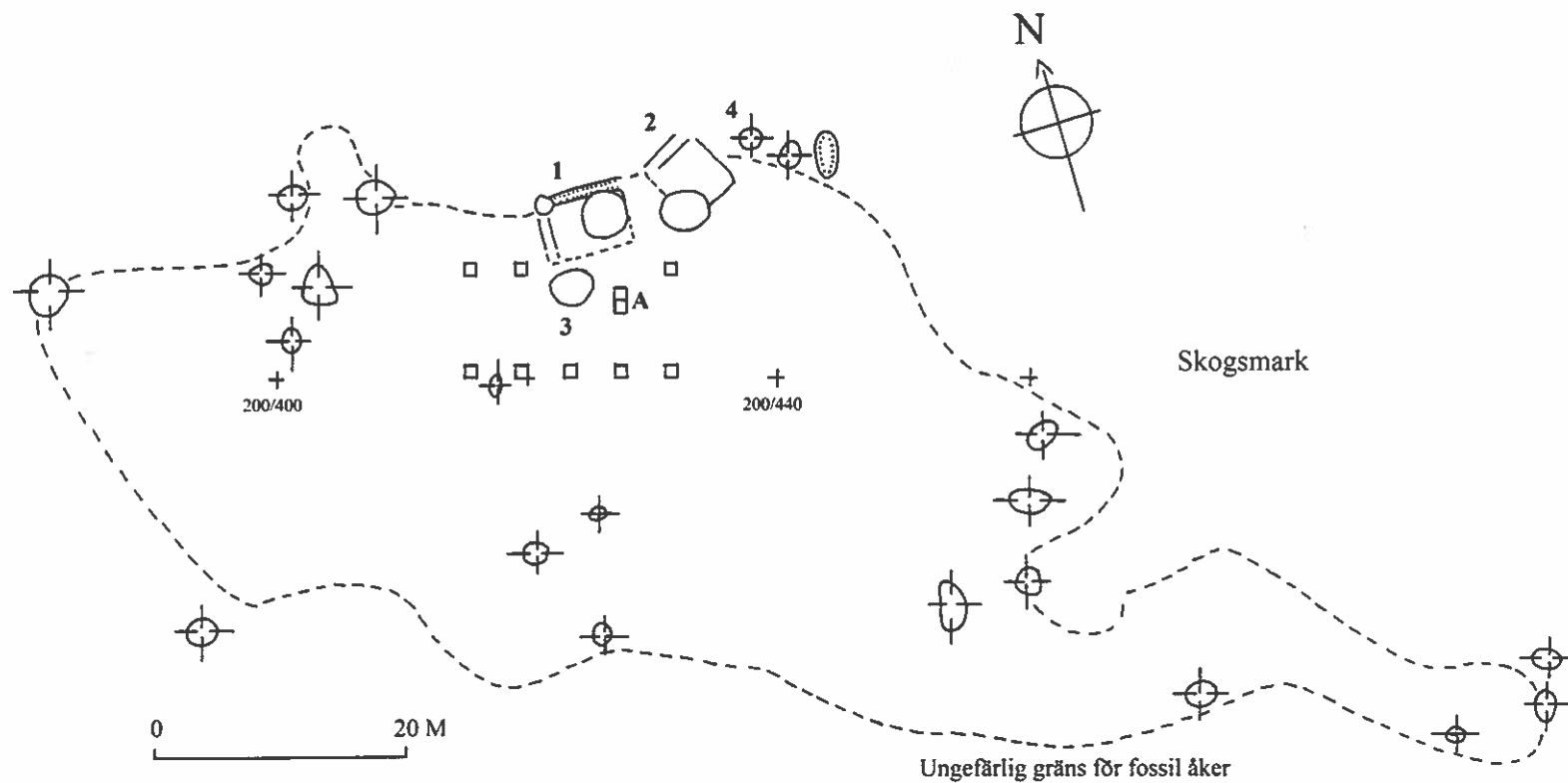
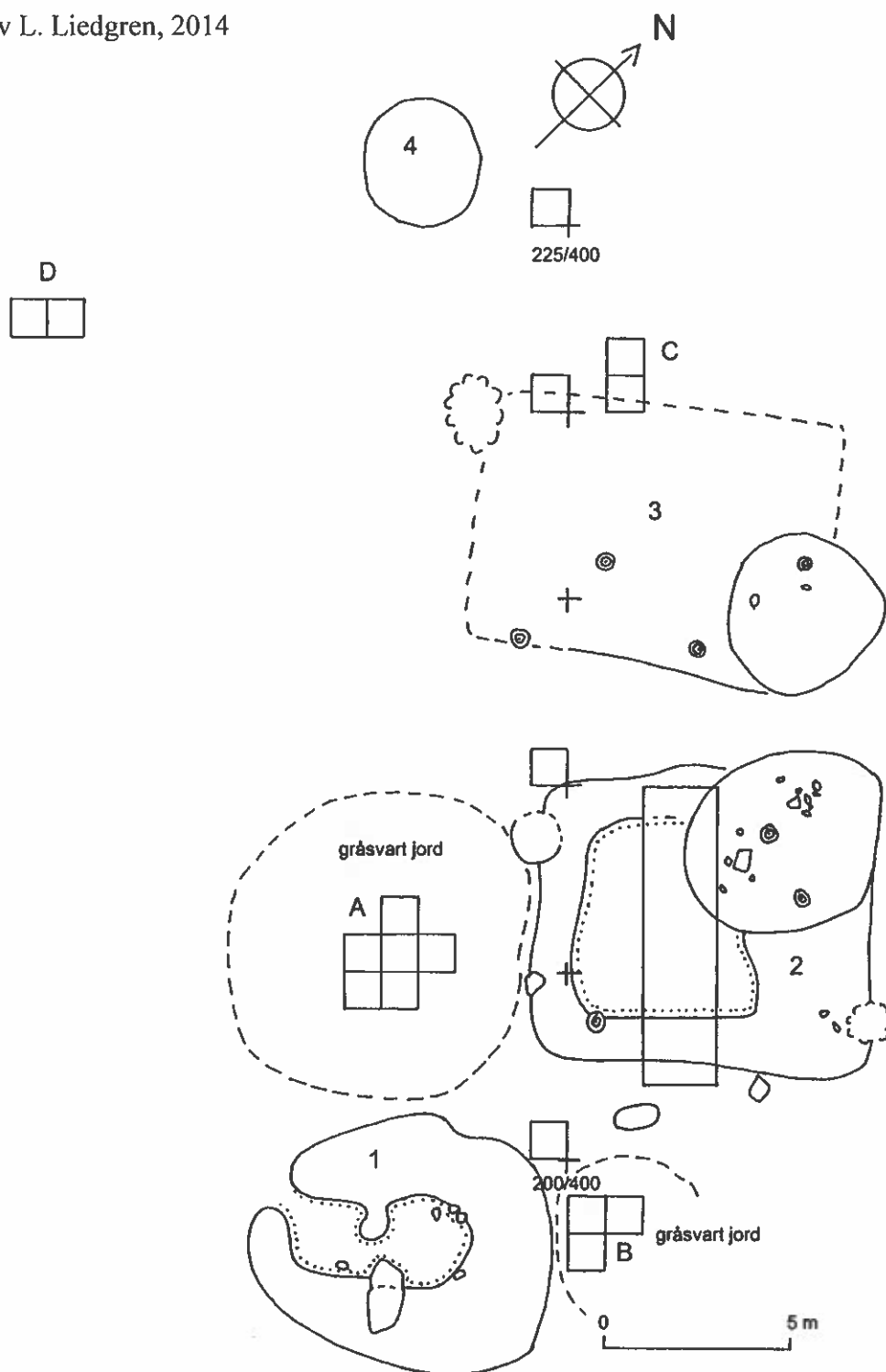

Fig. 2

Fig. 3

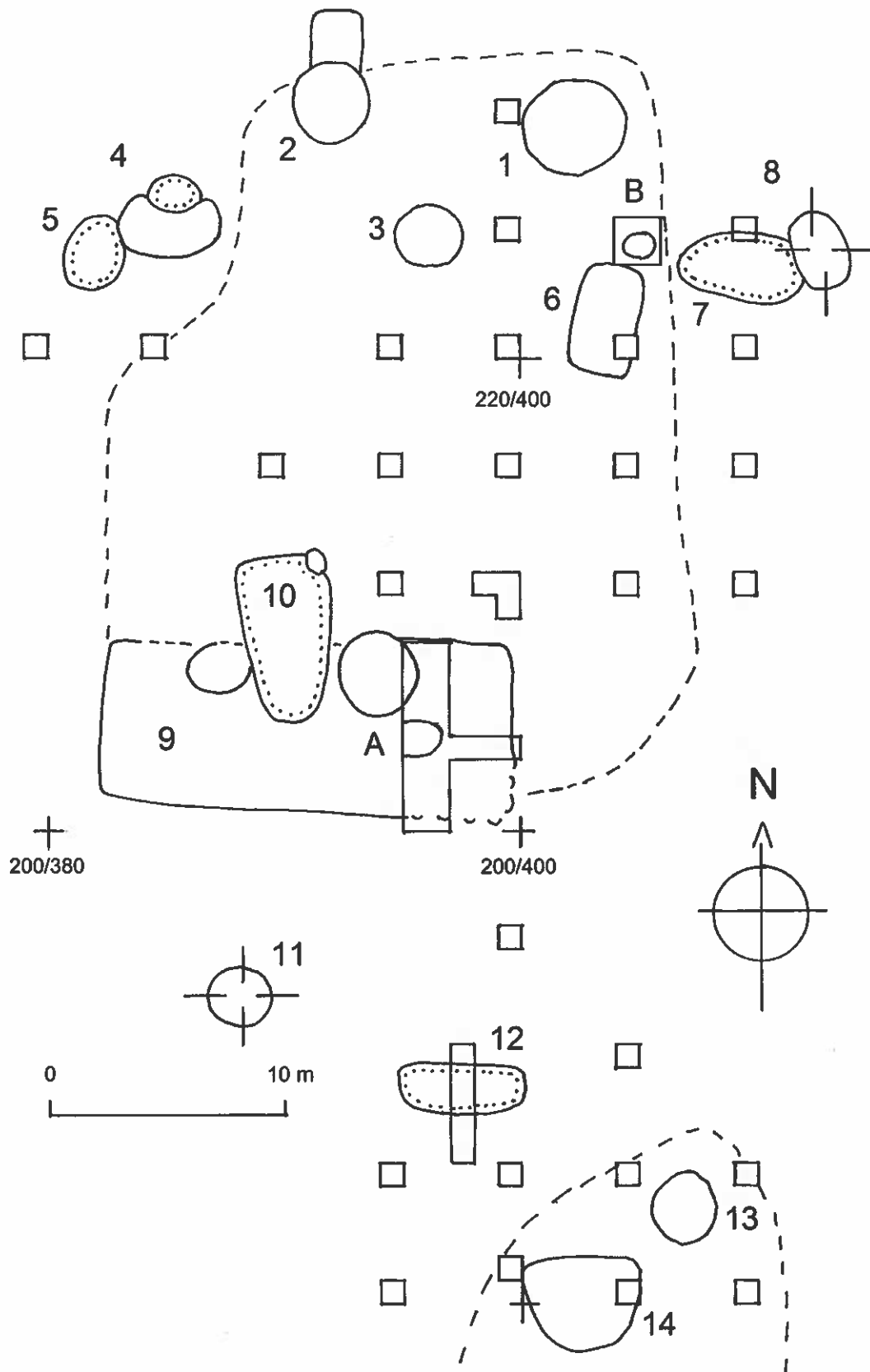
Raä 621, Böle, Lövånger sn, anläggningar
samt utgrävda ytor

Kartering av L. Liedgren, 2014

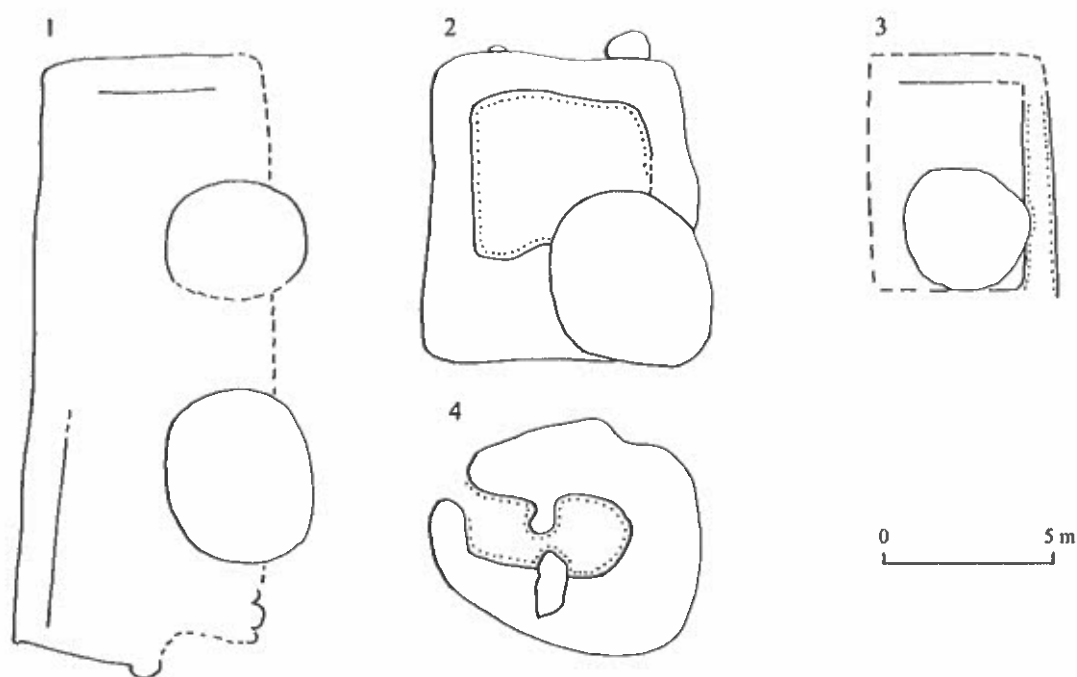
Kartering av L. Liedgren och M. Fjällström, 2014-2015

Fig. 4

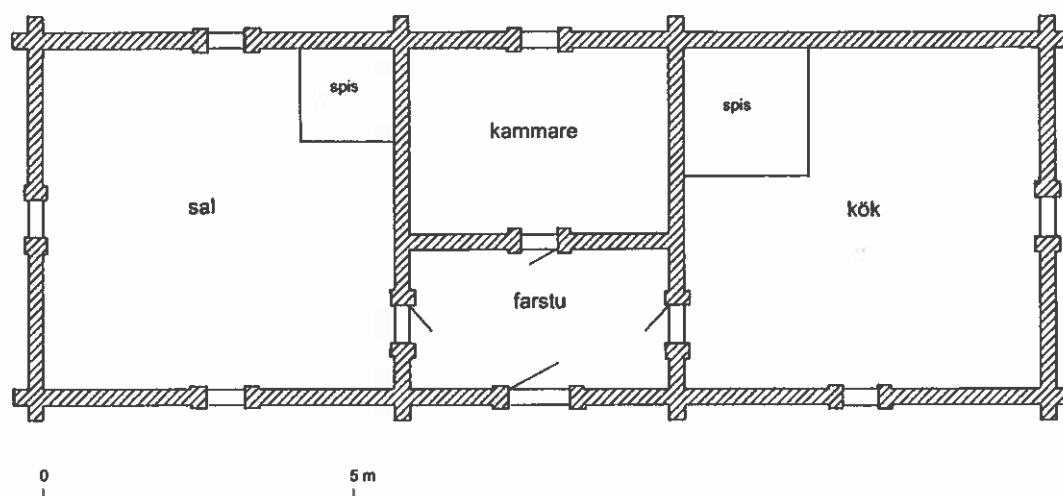
Husgrundtyper senmedeltida gårdar, Västerbotten

Fig. 5

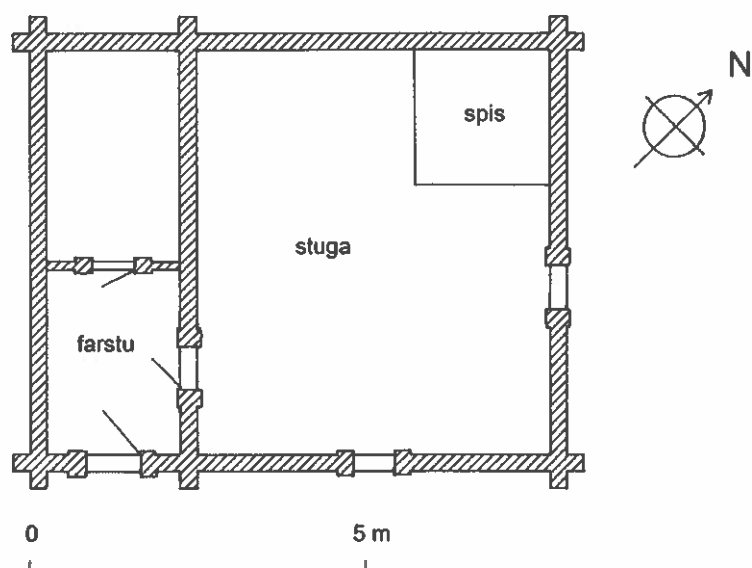
Förslag till planlösning, stora huset på Ön, Degerbyn

Fig. 6

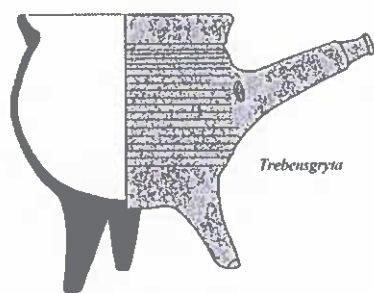
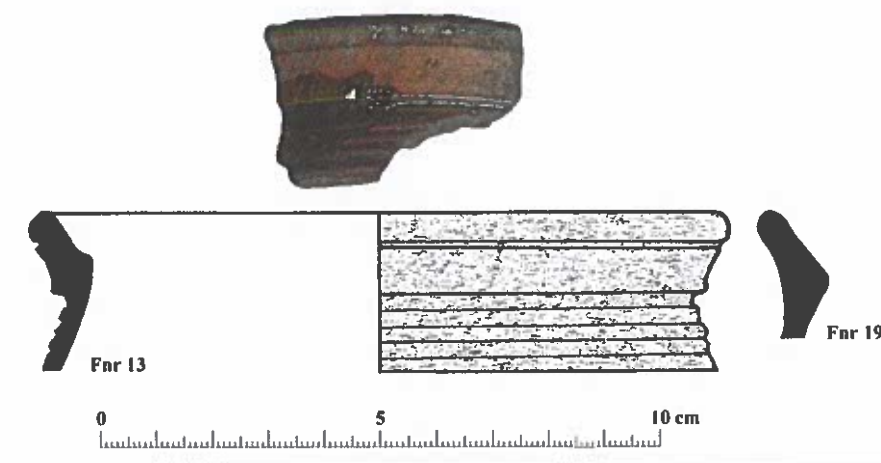
Förslag på planlösning, husgrund 2, Raä 621, Böle

Fig. 7

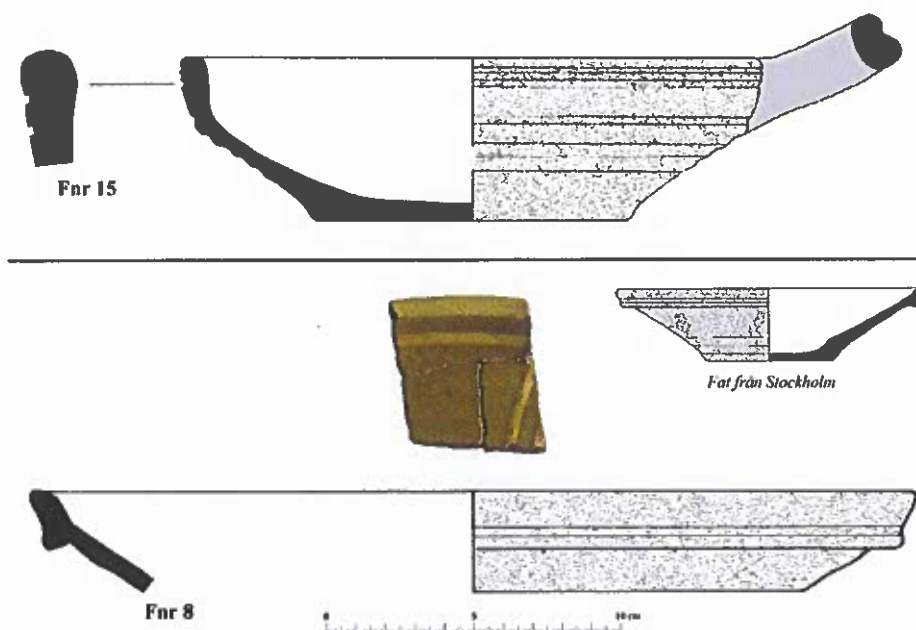
Trefotsgryta, yngre rödgods, Ön, Degerbyn
Efter Johansson, 2015

Fig. 8

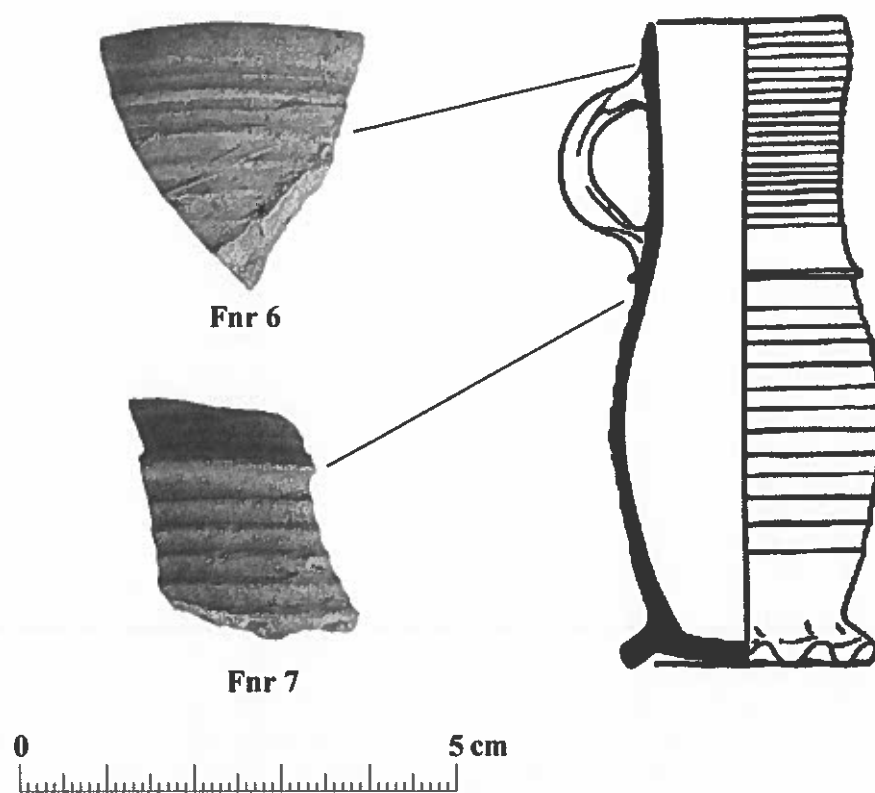
Skål och fat, yngre rödgods, Ön, Degerbyn
Efter Johansson, 2015

Fig. 9

Krus, stengods, Ön, Degerbyn
Efter Johansson, 2015

Fig. 10

11.1.5 Bilder

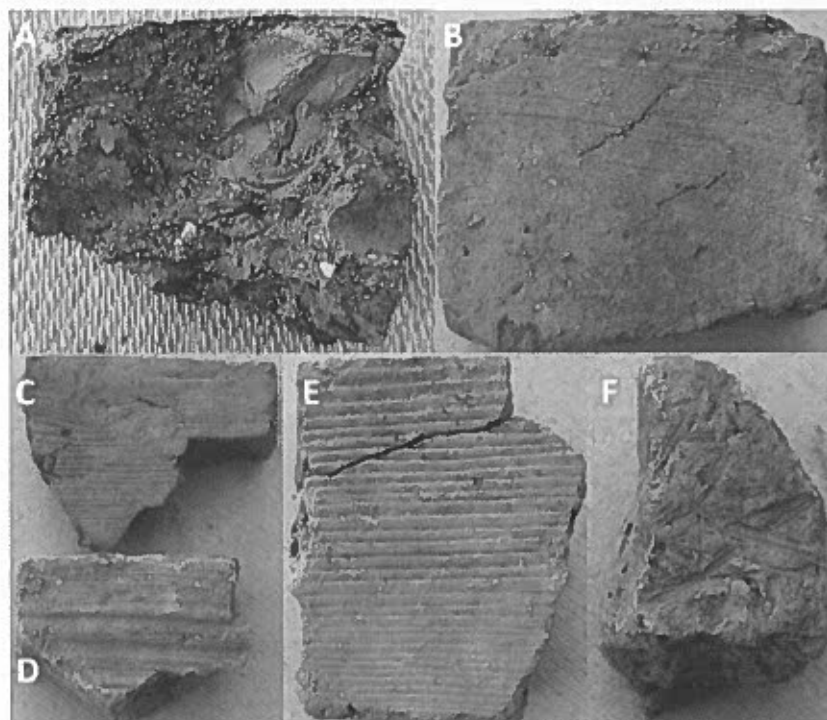

Bild 1 Exempel på tegel från Ön, Degerbyn: A magring av vit kvarts, B utstruken yta, C-E avtryck av kluvet virke, F växtavtryck. Foto av L. Liedgren, 2015.

Bild 2 Smidesslagg, Ön, Degerbyn. Foto av L. Liedgren, 2014.

Bild 3 Järnpil, Ön, Degerbyn. Foto av L. Liedgren, 2014.

Bild 4 Anläggning 12, Ön, Degerbyn. Grop fylld med större eldskadade stenar samt annat avfall. Mot botten påträffades näver som daterats till 1200-talet. Foto av L. Liedgren, 2015.

Bild 5 Utgrävning av schakt genom stora husgrunden på Ön, Degerbyn. På bild är Pontus Johansson, Petter Sandström samt Markus Fjällström. Foto av L. Liedgren, 2014.

Bild 6 Vridkvarn från grunden i stora huset, Ön, Degerbyn. Foto av L. Liedgren, 2014.

Bild 7 Undersökning av schakt genom husgrund, Raä 621, Böle by, Lövsånger. Foto av L. Liedgren, 2014.

Bild 8 Utgrävning av meterrutor, Raä 508, Böle by, Lövvånger. Foto av L. Liedgren, 2014.

1. Rapporter över kulturhistoriska undersökningar inom Arjeplog socken, 1988.
2. Rapporter över kulturhistoriska undersökningar inom Arjeplog socken, Lappland, 1989-1991.
3. Arkeologiska inventeringar och undersökningar av förhistoriska fyndlokaler och boplatser vid Hornavan och Kakel, Arjeplog socken, Lappland 1983.
4. Rapport över arkeologisk förundersökning av gamla kyrk- och marknadsplatsen, Raä 471, Arvidsjaur socken, Lappland, 1992.
5. Rapporter över kulturhistoriska undersökningar vid Gubblijaure, Stora Mattaure samt Padje-Måskejaure, Arjeplog socken, Lappland.
6. Arkeologisk undersökning av två härdar vid Margatjärnen, Arvidsjaur socken, Lappland, 1992.
7. Rapport över slutundersökning inom gamla kyrk- och marknadsplatsen, Raä nr 471, Arvidsjaur socken, Norrbottens län, Lappland, 1993.
8. Arkeologiska utgrävningar inom Arjeplog sn, Lappland, 1994.
9. Arkeologisk utredning vid Pajeb Muitunisjaure, Arjeplog sn, Lappland, 1995.
10. Rapport över kulturhistoriska inventeringar av strandområdet vid Rappen, Labbas samt Rappenströmmarna, Arjeplog sn, Lappland, 1995.
11. Arkeologiska utgrävningar vid Ansvar, Överkalix socken, Norrbottens län, 1995. Arkeologisk delundersökning av Raä 393:1, stensättning med rödockra, Raä 393:2, boplatslämning, samt Raä 977:3 boplatsvall.
12. Arkeologiska utgrävningar vid Ansvar, Överkalix socken, Norrbottens län, 1996. Arkeologisk slutundersökning och restaurering av Raä 393:1, stensättning med rödockra, samt fortsatt delundersökning av Raä 393:2, boplatslämning.
13. Arkeologiska undersökningar inom Arjeplogs och Arvidsjaur socknar, Lappland, 1995-1996.
14. Rapport över fornminnesinventering och kulturhistoriska undersökningar vid Delliknäs, Arjeplogs sn, Lappland, 1997.
15. Rapport över fornminnesinventering av väg 519, sträckan länsgränsen-Abborrträsk, Arvidsjaur socken, 1997.
16. Arkeologiska undersökningar inom Arjeplogs samhälle, Lappland, 1997.
17. Arkeologisk förundersökning vid vattendragen Rappen, Labbas, Arjeplogs sn, Lappland, 1997.
18. Arkeologiska undersökningar av en stensättning samt delundersökning av en boplatsvall och boplatsytor, Raä nr 315, Nedre Vojakkala, Nedertorneå sn, Norrbottens län, 1996-1997.
19. Boplatser och landhöjning. En förstudie till forskningsprojektet "Människan, elden och landskapet", 1997.
20. Rapport över arkeologisk förundersökning av hotade fornlämningar vid vattendragen Rappen, Labbas samt Rappenströmmarna, Arjeplogs kommun, Lappland, 1998.
21. Byggnadsarkeologiska undersökningar av några åskåtor i Arjeplog, Lappland, 1997-1998.

22. Dokumentation och restaurering av timrad njalla samt timrad kåta Skålka, Ståkke sameby, Arjeplog, Lappland.
23. Rapport över dokumentation samt upprustning av samiska byggnader i Mavas, Luokta-Mavas sameby, Arjeplog, Lappland, 1998-1999.
24. Människan, elden och landskapet. Rapport över arkeologiska undersökningar 1999.
25. Dokumentation och upprustning av torvkåta samt njalla, Tjåksa, Svaipa sameby, Arjeplog, Lappland, 1999-2000.
26. Dokumentation och restaurering av en narad brändjalla från Ringselet, Semisjaur-Njarg sameby, Arjeplog, Lappland, 1999-2001.
27. Antikvarisk kontroll av upprustningsarbeten i Geijaur, Tjakkek samt Balgesnjunnje inom Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner, 2000.
28. Människan, elden och landskapet. Arkeologiska undersökningar av mesolitiska boplatser inom Arjeplogs kommun, Norrbottens län 2000.
29. Arkeologisk utredning med anledning av planerad vindkraftspark på Uljabuoda, fastigheterna 1:1 Arjeplogs kommun, 2001.
30. Arkeologisk undersökning av skadat fornlämningsområde, Kolmis, Dellaure 2:1, Arjeplogs sn samt utredning av fornlämningar i samband med biltestbana.
31. Utgrävningar av härdar och stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland 2001.
32. Byggnadsarkeologisk dokumentation av två njallor inom Ståkke sameby, Arjeplogs kommun, Lappland, 2001.
33. Dokumentation och upprustning av två torvkåtor, en njalla samt en palissadgärda, Varekietje, Semisjaur-Njarg sameby, Arjeplogs kommun, Lappland, 1998-2001.
34. Arkeologiska undersökningar vid Dumpokjauratj och Gublijaure, Arjeplogs sn, Lappland, 2001. Människan, elden och landskapet.
35. Utgrävningar av stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland, 2002.
36. Antikvariska kontroller och upprustningar inom Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner, Lappland 1997-2002.
37. Utgrävningar av härdar och stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland 2003.
38. Arkeologiska undersökningar vid Dumpokjauratj, Raä 1568, Arjeplogs sn, Lappland 2002. Människan, elden och landskapet.
39. Arkeologisk undersökning av en stensättning från äldre järnålder, Raä 1944, Uddjaur, Arjeplog, Lappland 2003.
40. Arkeologisk utredning inom biltestområde i Kålmis, Arjeplogs kommun 2002-2003.
41. Arkeologisk utredning med anledning av sand/grustäkt, Framnäs 1:9, Arvidsjaurs socken och kommun, Lappland, 2003.

42. Arkeologisk utredning, Pipudden, Arjeplogs kommun, Lappland 2003.
43. Utvärdering av fornminnesinventeringen, 1984-2002 och projektet Skog och Historia, 2000-2004, i Norrbotten. Med exempel på tillämpningar av det digitala registret och framtida inriktningar.
44. Byggnadsarkeologisk undersökning av byggnadsrester, Långsjön, Ståkke sameby, Arjeplog, Lappland, 2004.
45. Arkeologisk förundersökning inom den gamla kyrk- och marknadsplatsen i Arjeplog, Lappland, 2004.
46. Antikvarisk kontroll av byggnadsvård i Arjeplog, 2003-2004, frälsetorpet Suobdek, fjällägenheten Udden samt fjällägenheten Yttervik.
47. Kulturlandskap i fjällen. Arkeologiska inventeringar och undersökningar inom Mavas, Jurun och Adamvalta, Arjeplog socken och kommun, 2005.
48. Fornlämningar och erosion – en studie av Skellefteälvens vattenkraftsutbyggnad och dess påverkan på sjöarna Hornavan, Uddjaur, och Storavan, Skellefte älvs dämningssområde.
49. Kulturlandskap i fjällen. Arkeologiska inventeringar och undersökningar inom Jurun, Njallajaur-Lomtjärnsstugan samt Talput, Arjeplogs socken och kommun, 2006.
50. Arkeologiska utgrävningar av en åttkantig kåta vid Bläckajaur, Arjeplogs kommun och socken, 2006.
51. Antikvariska besiktningar av upprustningar inom Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner, 2005, Vuorekkåtan, Udden, Suobdek samt N. Holmnäs.
52. Arkeologisk inventering av dämningssoner inom vattendragen Riebnisjaure och Gruombajaure, Arjeplogs socken och kommun, Lappland, 2007.
53. Kulturlandskap i fjällen. Arkeologiska undersökningar och inventeringar vid Jurunvågge, Vilstugan, Buojjdávárátj samt Tjatsvagge, Arjeplogs socken och kommun, 2007.
54. Renvallar och fjärranalys. Studie av vegetationsanomalier på renvallar och visten i fjällområdet med utgångspunkt i IRF-satellitbilder, inom utvalda områden i Västerbottens- och Norrbottens län, 2007.
55. Fornminnesinventering inom Arjeplogs socken och kommun, Lappland, Norrbottens län, 2008.
56. Besiktning av kallmurad stenkonstruktion, Säjdevårre, Arjeplogs socken och kommun, Lappland, 2008.
57. Rapport över provtagning, fornlämning Raä 1138, Piteå socken, Norrbotten, 2008.

Silverbuseet
Rapporter över kulturhistoriska undersökningar

Distribution: Silverbuseet, Torget, S-930 90 Arjeplog
Tele: 0961-14500

58. Delundersökning av husgrund inom gamla kyrk- och marknadsplatsen, Raä 2691, Arjeplogs socken och kommun, Lappland, Norrbottens län, 2010.
59. Arkeologisk utredning, Colmis testbana, Sväggejaur 1:1 Arjeplogs socken och kommun, Lappland, Norrbottens län, 2011.
60. Arkeologisk undersökning av kåtatomt inom gamla kyrk- och marknadsplatsen, Raä 2691, Arjeplogs socken och kommun, Lappland, Norrbottens län, 2011.
61. Arkeologiska undersökningar av fyra härdar i Byske sn, Skellefteå kommun, Västerbotten, 2012.
62. Arkeologiska undersökningar av nio härdar inom Piteå, Hortlax samt Älvsby socknar, Norrbottens län, 2012.
63. Arkeologisk undersökning av Raä 413:1, fångstgrop, Älvsby sn, Norrbottens län, 2012.
64. Arkeologiska undersökningar av sex härdar i Jörn och Byske socknar, Skellefteå kommun, Västerbotten, 2013.
65. Arkeologiska undersökningar av 13 härdar inom Piteå, Hortlax samt Älvsby socknar, Piteå och Älvsby kommuner, Norrbottens län, 2013.
67. Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 343, Skellefteå sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014.
68. Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 621, Lövvånger sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014.
69. Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 508, Lövvånger sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2014.
70. Arkeologisk delundersökning av en senmedeltida gårdsplats, Raä 343, Skellefteå sn, Skellefteå kommun, Västerbottens län, 2015.
71. Rapport över arkeologisk utgrävning, fornlämning Raä 5:1, Jörn socken, Västerbotten, 2015.
72. Utgrävningar av 32 härdar i Västerbottens och Norrbottens kustland, 2012-2013, en sammanfattning.
73. Arkeologisk undersökning av aktivitetssyta nedom hållmålning vid Gaskåvvre, Arjeplogs sn och kommun, Lappland, Norrbotten 2016.

ISSN 1101-2900